

Krátka správa z kontroly dodržiavania zákonnosti, správnosti a preukázateľnosti postupu Slovenského pozemkového fondu pri poskytovaní reštitučných náhrad oprávneným osobám a pri realizácii zámenných zmlúv, uskutočnených v rokoch 2004 – 2007

Kontrolná akcia bola vykonaná v súlade s doplnkom k zameraniu kontrolnej činnosti Najvyššieho kontrolného úradu SR na rok 2008 č. 73/16 a poverením predsedu NKÚ SR č. 1443 zo dňa 13.02.2008.

Účelom kontroly bolo preveriť zákonnosť, vecnú správnosť a preukázateľnosť postupu Slovenského pozemkového fondu pri poskytovaní reštitučných náhrad fyzickým osobám, pri vydávaní majetku cirkvi a náboženským spoločnostiam a pri uskutočňovaní zámenných zmlúv v rokoch 2004 - 2007.

Kontrola bola vykonaná v Slovenskom pozemkovom fonde (ďalej len „SPF“) v dňoch od 25.02.2008 do 16.05.2008.

NKÚ SR vykonal v SPF v roku 1999 a v roku 2003 kontrolu správnosti postupu fondu pri poskytovaní reštitučných náhrad oprávneným osobám. Kontrola opatrení prijatých na odstránenie zistených nedostatkov bola vykonaná v roku 2006. Kontrolou vykonanou v roku 2008 bolo preukázané, že pri vydávaní majetku poľnohospodárskeho charakteru fyzickým osobám, cirkvám a náboženským spoločnostiam a pri zámene pôdy naďalej pretrvávajú nedostatky formálneho a vecného charakteru.

1. Preukázateľnosť a správnosť postupu SPF pri poskytovaní reštitučných náhrad oprávneným fyzickým osobám, podľa zákonov č. 229/1991 Zb. a č. 503/2003 Z. z.

Z celkového počtu 4 303 reštitučných spisov vybavených v rokoch 2004 – 2007, bola jednoduchým náhodným výberom skontrolovaná vzorka 495 zmlúv.

Pri poskytovaní reštitučných náhrad fyzickým oprávneným osobám, uskutočnených v období rokov 2004 – 2007 podľa zákonov č. 229/1991 Zb. a č. 503/2003 Z. z. bolo zistené, že

SPF nevypracovával záväzné zoznamy pozemkov určené na reštitúcie na príslušný rozpočtový rok a rozpočet výdavkov finančného plnenia reštitučných nárokov bol schvaľovaný bez preukázateľných zoznamov oprávnených osôb. Správna rada v zmysle štatútu SPF, ako i v zmysle zákona o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, obvodných pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov nepožadovala od vedenia SPF relevantné preukázateľné zoznamy, ktoré mali zabezpečiť transparentnosť vydávania pozemkov, preukázateľnosť ponuky na príslušný rozpočtový rok, prehľadný výber pre reštituentov, efektívnosť a účinnosť reštitučného procesu, ktoré by zamedzili podozreniu z korupcie a klientelizmu.

SPF ako pôvodca registratúry nepostupoval v zmysle ustanovení zákona o archívoch a registratúrach a v zmysle interného registratúrneho poriadku tým, že dôsledne nezabezpečoval správu registratúry. V predložených archívnych spisoch chýbali právoplatné rozhodnutia príslušného orgánu štátnej správy, ocenenia a znalecké posudky preukazujúce hodnotu pôvodne odňatého majetku, ako aj výzvy reštituentov na vydanie náhrady, dohody o spôsobe náhrady, písomné súhlasy GR SPF s vydaním náhrady v inom k. ú. než v akom boli pôvodné pozemky. Písomnosti neobsahovali evidenčné čísla, dátum vyhotovenia, dátum podpisu. Došlá a odoslaná korešpondencia nebola označená preukázateľnou pečiatkou SPF. V dôsledku toho nebolo možné skontrolovať dodržanie niektorých zákonom stanovených lehôt.

Ponukové konania vo veci vydávania náhradných pozemkov SPF nevykonával obligatórne, vo viacerých prípadoch ich neuskutočnil vôbec. Oprávnené osoby a ich splnomocnení zástupcovia žiadali SPF o prevod konkrétne vytipovaných pozemkov. Niektoré pozemky boli oddelené geometrickými plánmi vyhotovenými ešte pred podaním výzvy oprávnenou osobou. Hodnota každého takto novo vyčleneného pozemku zodpovedala výške reštitučného nároku. Postup pri ocenení pôvodných pozemkov nebol jednotný. Uvedená skutočnosť bola spôsobená v dôsledku nejednoznačného legislatívneho určenia spôsobu ocenenia. Nie v každom prípade bolo preukázané vykonanie predbežnej finančnej kontroly v zmysle zákona o finančnej kontrole a vnútornom audite.

Reštitučné zmluvy neboli uzatvárané v zákone stanovenom termíne. Uzatvárané boli buď v neobvykle krátkom čase za 7 - 30 dní od podania výzvy oprávnenou osobou, či naopak za 3 - 12 rokov. Súhlasy oprávnených osôb vydané v súvislosti s neskorším plnením neboli preukázané. V kontrolovanej vzorke sa nachádzali zmluvy o bezodplatnom prevode vlastníctva k pozemkom, ktoré boli uzavreté skôr ako dohoda o rozsahu a spôsobe náhrady.

Predmetom kontroly boli aj zmluvy, ktoré podpísal námestník GR SPF na základe plnej moci, ktorá mu bola udelená na obdobie od 29.03.2007 do 10.04.2007. Reštitučný proces sa v tomto období nevykonával obligatónym spôsobom, t. j. na regionálnych odboroch SPF, ale na generálnom riaditeľstve SPF, mimo oddelenia reštitúcií. V zozname predloženom ku kontrole bolo deklarované, že v uvedenom období bolo uzavretých a námestníkom GR SPF podpísaných 17 zmlúv. Informáciami z jednotlivých katastrov bolo k 15.05.2008 zistené, že v skutočnosti bolo uzavretých 19 zmlúv s tým, že tento počet zatiaľ nemožno považovať za konečný. Z uvedeného počtu bol v 11 prípadoch vklad do katastra nehnuteľností povolený, v 7 prípadoch bolo konanie zastavené a v 1 prípade bol proces návrhu na vklad prerušený. Zmluvy obsahovali nesprávne sumy ocenených pozemkov. Pri korekciách textu zmlúv, hlavne pri zmene veľkosti výmery vydávaných pozemkov, neboli súčasne opravené aj ich peňažné hodnoty. V dôsledku toho boli oprávneným osobám vydané pozemky vo väčšej výmere či hodnote než na aký mali nárok. Preukázateľné doklady o úhrade rozdielu navyše poskytnutej náhrady sa v kontrolovaných archívnych spisoch nenachádzali. Na časti listinnej dokumentácie boli prepísané pôvodne deklarované dátumy tak,

aby deň podpisu bol v termíne, dokedy mal náместník GR SPF oprávnenie konať za SPF.

2. Dodržiavanie zákonnosti pri vydávaní cirkevných majetkov v rokoch 2004 - 2007

SPF nepostupoval pri vydávaní majetku cirkvám a náboženským spoločnostiam v súlade ustanoveniami zákona o zmiernení niektorých majetkových krívd spôsobených cirkvám a náboženským spoločnostiam v znení neskorších predpisov a zákonom o navrátení vlastníctva k nehnuteľnostiam cirkvám a náboženským spoločnostiam a prechode vlastníctva k niektorým nehnuteľnostiam, resp. konal nad ich rámec. Dohody o vydaní veci neboli uzatvárané do 90 dní od doručenia výzvy. Oprávnené osoby nie v každom prípade preukázali svoju totožnosť a právo konať v mene farnosti. Výzvu na vydanie veci si uplatnila a majetky nadobudla aj farnosť, ktorá nemala právnu subjektivitu. Výzvy na vydanie veci predkladali aj obchodné spoločnosti – neoprávnené osoby. Konali na základe plnomocenstva, ktoré im udelili oprávnené osoby, ktorých totožnosť nebola preukázaná. SPF na základe výzvy neoprávnenej osoby, ktorá bola na SPF predložená po uplynutí prekluzívnej lehoty, uzavrel dohodu o vydaní veci, pričom majetok vydaný a nadobudnutý uvedenou dohodou možno kvalifikovať ako neoprávnený majetkový prospech.

V náhodne vybratej vzorke cirkevných reštitučných spisov chýbali preukázateľné výzvy oprávnených osôb, resp. došlé výzvy neboli v SPF zaevidované. Chýbali dohody preukazujúce právoplatné povolenie vkladu do katastra nehnuteľností. Písomné splnomocnenia udelené oprávnenými osobami, na ktoré sa odvolávali jednotlivé zmluvy o vydaní veci nie v každom prípade boli preukázané. Uvedená skutočnosť nebola v súlade so zákonom o archívoch a registratúrach.

3. Správnosť postupu SPF pri realizácii zámenných zmlúv v rokoch 2004 - 2007

NKÚ SR vykonal v SPF v roku 2006 kontrolu dodržiavania zákonnosti a hospodárnosti pri uzatváraní zámenných zmlúv, ktorej predmetom bola kontrola náhodne vybranej vzorky zmlúv, uzavretých v roku 2005. Kontrolou vykonanou v roku 2008 boli potvrdené vecné a formálne nedostatky zistené predchádzajúcou kontrolou.

Zámenné zmluvy neboli realizované hospodárne, efektívne a účelne. Neboli uzatvárané v súlade so Zásadami, vydanými na základe uznesenia vlády a zákona o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom. Zámenné zmluvy boli uzatvárané nie vo verejnom záujme štátu, ale v osobnom záujme žiadateľov. Dôvod zámeny v jednotlivých zmluvách bol stanovený účelovo. Pozemky nadobudnuté do správy SPF neboli primerané bonite vydávaných pozemkov a nebolo s nimi naložené v súlade s účelom uvedeným v zmluve. Regionálne odbory SPF v niektorých prípadoch objednali a financovali geometrické plány a znalecké posudky, pričom tieto náklady neboli zahrnuté do hodnoty vydávaného majetku SPF. Náklady súvisiace s uvedeným financovaním neboli rozpočtované. Predbežná finančná kontrola v zmysle zákona o finančnej kontrole a vnútornom audite a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov nebola preukázaná. Uvedeným konaním bola porušená finančná disciplína v zmysle zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

V roku 2007 SPF zámenné zmluvy neuzatváral z dôvodu, že na základe kontroly NKÚ SR vykonanej v roku 2006 prijal v uvedenej oblasti opatrenie na nápravu. V ňom sa SPF zaviazal, že zámeny za účelom nadobudnutia pozemkov do vlastníctva štátu na uspokojovanie reštitučných

nárokov oprávnených osôb bude uzatvárať len prípade, ak reštituent prejaví o takýto pozemok záväzný záujem.